

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

Mål nr

meddelad i Stockholm den 14 oktober 2004

T 1625-03

KLAGANDE

Vägverket, 781 87 BORLÄNGE

Ombud: verksjuristen JB

MOTPART

Trygg-Hansa Försäkringsaktiebolag, 516401-7799,

106 26 STOCKHOLM

Ombud: advokaten PGJ

SAKEN

Trafikskadeersättning

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätt, avd. 1, dom den 19 mars 2003 i mål T 6650-02

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut.

Vägverket förpliktas att ersätta Trygg-Hansa Försäkringsaktiebolag för rättegångskostnad i Högsta domstolen med tjugofemtusen (25.000) kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Vägverket har yrkat bifall till dess i underrätterna förda talan såväl i själva saken som i fråga om rättegångskostnader samt befrielse från skyldigheten att ersätta Trygg-Hansa Försäkringsaktiebolags rättegångskostnader i underrätterna.

Trygg-Hansa Försäkringsaktiebolag har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Sveriges Försäkringsförbund har yttrat sig i målet.

DOMSKÄL

Vid en trafikolycka den 5 oktober 1999 på allmän väg vid Tingstadstunneln i Göteborg läckte drivmedel från ett av de inblandade fordonen ut på vägbanan. På grund av utsläppet utfördes genom Vägverkets försorg visst saneringsarbete. I målet har Vägverket som företrädare för staten yrkat att Trygg-Hansa som

trafikförsäkringsgivare skall utge ersättning för saneringskostnaderna och visst avstängningsarbete i samband med saneringen. Det yrkade beloppet, 5.150 kr, avser dels ianspråktagen tid för arbetsledare, vägarbetare, bil m.m., dels visst använt material. Som rättslig grund för yrkandet har Vägverket åberopat 8 § trafikskadelagen (1975:1410) jämförd med 11 § samma lag av vilka bestämmelser framgår att för sakskada som uppkommit i följd av trafik med motordrivet fordon skall trafikskadeersättning utgå från trafikförsäkringen för fordonet.

Mot ersättningsyrkandet har Trygg-Hansa invänt dels att det överhuvudtaget inte uppkommit någon skada för Vägverket eftersom Vägverket uppbär anslag från staten vilket finansieras av fordonsskatten, dels att Vägverket i vart fall inte drabbats av sakskada. Trygg-Hansa har vidare – för det fall att sakskada anses ha uppkommit – invänt att någon ersättning inte skall utgå därför att ersättningsrätten enligt trafikskadelagen inte gäller för åtgärder av det i målet aktuella slaget, då Vägverket som väghållare varit skyldigt att utföra åtgärderna enligt 26 § väglagen (1971:948).

Det förhållandet att Vägverket uppbär anslag från staten utesluter inte att det har uppkommit skada för Vägverket.

Vid trafikolyckor uppstår ofta olika kostnader för det allmänna i form av insatser från polis och räddningstjänst och inte sällan kräver olyckorna också särskilda insatser av väghållaren. Från rättslig synpunkt är dessa kostnader i allmänhet att betrakta som sådana rena förmögenhetsskador eller tredjemansskador för vilka ersättning inte kan utgå inom ramen för trafikskadelagen.

Av trafikskadelagens bestämmelser följer däremot inte någon särskild begränsning av rätten till ersättning i de fall då det allmänna drabbats av sakskada i följd av trafik med ett motordrivet fordon. Om egendom som är i allmän ägo skadas i samband med en trafikolycka kan alltså ersättning utgå enligt trafikskadelagen. Det gäller även i förhållande till sådan egendom som ingår som en del av den väganläggning på vilken olyckan inträffat. Det får således anses stå klart att exempelvis värdet av förstörda vägs skyltar eller kostnader för reparation av förstörda vägportar och liknande kan vara ersättningsgilla inom ramen för trafikskadelagen (se t.ex. Hellner–Johansson, Skadeståndsrätt, 6 uppl. 2000, s. 286). Frågan är om den skada som Vägverket drabbats av är att anse som en sakskada.

Med sakskada avses i första hand en genom fysiska medel direkt tillfogad skada på fysiska föremål. I samband med trafikolyckor är det inte ovanligt att nyttjandet av vägen hindras av att exempelvis bildelar eller last spritts över vägbanan på ett sätt som gör att denna måste stängas av för trafik till dess att området städats av. Enbart ett sådant förhållande innebär emellertid inte att det kan anses ha uppkommit en sakskada på vägen genom fysisk påverkan på vägbanan. Gränsen mellan vad som är att anse som en sakskada och såsom en sådan skada inte ersättningsgill nedskräpning eller nedsmutsning är dock ibland svår att dra. Förutom fysisk påverkan av egendomen är också de insatser som krävs för att återställa egendomen av betydelse. Har inga eller endast obetydliga återställningsinsatser behövts kan någon sakskada inte anses ha uppkommit.

Att utsläpp av drivmedel och andra oljeprodukter kan innebära att mark förorenas på ett sådant sätt att det uppkommer en sakskada är klart. Detta innebär dock

inte, i enlighet med vad ovan sagts, att varje utsläpp innefattar en sakskada. Om ett utsläpp är av så begränsad omfattning att det inte förorsakar något egentligt men kan någon sakskada inte anses ha uppkommit. Detsamma gäller om de negativa effekterna av ett utsläpp inte är så begränsade men kan undanröjas genom obetydliga åtgärder.

Av utredningen i målet får anses framgå att vägbanan i detta fall påverkats på ett sådant sätt att en sakskada uppkommit.

Frågan är då om rätten till ersättning är utesluten på den grunden att Vägverket som väghållare hade en skyldighet att utföra åtgärderna enligt 26 § väglagen.

I rättsfall där fråga varit om skadestånd kunnat utgå för kostnader för räddningstjänst och polisutryckning har Högsta domstolen som en allmän princip slagit fast att kostnader för åtgärder som myndigheter är skyldiga att utföra får anses vara av sådan natur att de inte är skadeståndsgrundande utan särskilt lagstöd (NJA 1950 s. 610 och NJA 2001 s. 627). Motivet för principen får uppfattas vara att kostnader för vissa åtgärder inom ramen för offentligt finansierade samhälleliga skyddsinsrättningar skall bäras av det allmänna. Principen är uppenbarligen tillämplig oberoende av om kostnaderna i det enskilda fallet är att beteckna som ren förmögenhetsskada, tredjemansskada eller sakskada. Frågan är först om rätten till skadestånd skall anses utesluten för åtgärder som Vägverket i egenskap av väghållare är skyldigt att utföra.

Av 26 § väglagen framgår att väghållaren är skyldig att hålla allmän väg i ett för

samfärdseln tillfredsställande skick genom bl.a. underhåll och reparation. Dessa skyldigheter får anses vara av en sådan natur att det allmänna inte har rätt till skadestånd från en i en trafikolycka inblandad trafikant för sådana åtgärder av skyddskaraktär vilka normalt ankommer på väghållaren; detta gäller även om trafikanten varit oaktsam. Det är i målet inte visat att omfattningen eller karaktären av åtgärderna avvikit från vad som får anses normalt vid en trafikolycka. Rätt till skadestånd är således utesluten i fråga om de aktuella åtgärderna.

Vägverket har emellertid gjort gällande att den skadeståndsrättsliga principen inte är tillämplig i ett fall som detta, där myndighetens kostnader kan gottgöras genom trafikskadeersättning.

Trafikskadeersättning räknas inte som skadestånd i formell mening. Detta hindrar emellertid inte att vissa skadeståndsrättsliga grundsatser kan tillämpas även på sådan ersättning (se prop. 1975/76:15 s. 113). Det ovan angivna motivet för den skadeståndsrättsliga principen får anses göra sig gällande även när alternativet till att låta det allmänna slutligt svara för sådana kostnader är att vältra över betalningsansvaret på ett visst kollektiv, såsom t.ex. det kollektiv som är skyldigt att hålla trafikförsäkring. I sammanhanget kan jämföras med de överväganden som ligger bakom 20 kap. 7 § andra stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring, genom vilken bestämmelse utövande av regress för vad som utgått från den allmänna försäkringen förbjudits (se prop. 1962:90 s. 386 ff.).

På grund av det anförda finns det i fråga om rätt till ersättning för åtgärder som normalt ankommer på väghållaren efter en trafikolycka inte anledning att göra skillnad beroende på om det allmännas anspråk på ersättning avser skadestånd eller trafikskadeersättning.

Vägverket kan således inte anses ha rätt till trafikskadeersättning. Hovrättens domslut skall därför fastställas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Thorsson (skiljaktig), Victor, Lindeblad (referent), Calissendorff och Widebeck
Föredragande revisionssekreterare: Backelin

HÖGSTA DOMSTOLEN

Bilaga till
PROTOKOLL
2004-08-31Mål nr
T 1625-03

Justitierådet Thorsson är skiljaktig i fråga om motiveringen och anför:

”Jag har inte kunnat finna att det visats i målet att vägbanan förändrats fysiskt på sådant sätt att vad som inträffat skall anses vara en sakskada.

I det avgörande som refereras i NJA 1996 s. 68 uttalade Högsta domstolen att den kritik som riktats mot att man låter svaret på frågan om en sakskada inträffat helt eller nästan helt bero på om en fysisk förändring av egendomen skett framstod som befogad. Hänsyn borde också kunna tas till att egendom försämrats genom att dess funktion förlorats eller blivit nedsatt i icke obetydlig grad.

Uttalandet är långtgående. Jag kan emellertid inte finna att det i målet visats att vägens funktion nedsatts i sådan grad att vad som inträffat, med den nyss angivna utgångspunkten, är att anse som en sakskada.

Redan av dessa skäl skall hovrättens domslut fastställas.”